

עובדות שכונתיות באגף שירותי רווחה

כללי

1. העבודה השכונתית פועלת בכפיפה אחת עם העבודה הקהילתית באגף לשירותי רווחה בעיריית תל אביב – יפו מאז הקמת פרוייקט שיקום שכונות.
2. באגף לשירותי רווחה 22 עובדות שכונתיות כשחמש מהן מושאלות לרשות לקליטת עליה ומשמשות כעובדות קליטה.
3. מטרת הביקורת היתה לבדוק את פעילותן של העובדות השכונתיות באגף הפזורות בשכונות השונות.
4. לצורך הכנת הדוח שוחחה הביקורת עם: חברת המועצה - מחזיקת תיק הרווחה בעירייה, מנהל המינהל לשירותים חברתיים והאגף לשירותי רווחה, עוזר מנכ"ל וממונה על רובעים, סגן מנהל האגף לשירותי רווחה, ראש תחום משאבי קהילה באגף, מנהל מחלקת דרום, מנהלת לשכת שער יפו, מרכז עבודה קהילתית במטה האגף, מרכזי נושא קהילה במחלקות דרום ומזרח, יושבי ראש "שכונת התקווה" ו"נווה גולן", מנהל פרוייקט שיקום שכונת "נווה עופר", מנהלת השירות לעבודה קהילתית במשרד העבודה והרווחה ו17- העובדות השכונתיות באגף לשירותי רווחה.
5. הביקורת נערכה על ידי אירית ליברמן, מבקרת בכירה בחודשים ינואר – נובמבר 2000, לסירוגין.

ממצאים

פרוייקט שיקום שכונות

6. ביוני 1977 הכריזה ממשלת ישראל על פרוייקט שיקום שכונות בשיתוף יהדות התפוצות.
7. לצורך פרוייקט זה הוגדרו מאפיינים פיזיים, סוציו-דמוגרפיים כלכליים וחברתיים הרלוונטיים לשיקום איזורי המגורים.
8. עיקרון הפרוייקט היה שיקום שכונות המצוקה באמצעות מימון כספי של קהילות מאמצות בתפוצות. בתל אביב – יפו נבחרו חמש שכונות אשר תאמו לקריטריונים הארציים להכללת שכונות בפרוייקט השיקום: נווה אליעזר, נווה שרת, יפו ד', שכונת התקווה ונווה גולן.

9. כיום קיימות תשע שכונות בעיר תל אביב – יפו שרובן אינן מתוקצבות יותר על ידי קהילות התפוצות: שכונת עג'מי, לב יפו, יפו ג' (דרום), נווה עופר, שכונת שפירא, שכונת התקווה, שכונת עזרא, כפר שלם, יפו ד'.
10. פרוייקט שיקום שכונות פועל במישור הפיזי והחברתי, כאשר התחום הפיזי כולל בתוכו: שיקום ופיתוח תשתיות, שיפוץ דירות קשישים, שיפוץ דירות עצמי (בנה ביתך), הרחבת דירות. על התחום הפיזי אחראית חברת "חלמיש" שהינה חברה ממשלתית עירונית המתקצבת על ידי משרד הבינוי והשיכון ועיריית תל אביב – יפו ופועלת בשכונות. התחום החברתי כולל נושאי חינוך, רווחה ובריאות הציבור. תקציבי שיקום שכונות מורכבים מהקצבות משרדי החינוך והתברות, משרד העבודה והרווחה, משרד הבריאות ועיריית תל אביב – יפו.
11. במסגרת שירותי הרווחה בעירייה הוקמה עם תחילת פרוייקט שיקום שכונות יחידה לעבודה קהילתית. לכל שכונה מונו מספר עובדים קהילתיים מקצועיים שהינם בהכשרתם עובדים סוציאליים. עובדים אלו, בשיתוף עם וועד השכונה, בחרו עובדות שכונתיות (להלן: "עו"ש") מקרב תושבות השכונה, אשר קיבלו הכשרה על ידי משרד העבודה והרווחה והועסקו בארגון וועדי בתים ובפעולות קהילתיות.

עבודה קהילתית

רקע

12. מרכז נושא עבודה קהילתית במטה האגף לשירותי רווחה אחראי על עיצוב מדיניות העבודה הקהילתית בעיר תל אביב – יפו, פיתוח והטמעת שיטות עבודה וטכנולוגיות המתייחסים להפעלת העבודה הקהילתית.
- בין שאר תפקידי, עוסק המטה באגף לשירותי רווחה בגיוס משאבים עבור תהליכים ופרוייקטים בעבודה הקהילתית ומהווה משאב של ייעוץ למרכזים במחלקות השונות ולפונקציות אחרות בהתאם לצורך.
- במשך כחמש שנים התנהלה פעילות עירונית על ידי מרכז נושא עבודה קהילתית באגף, שבה אחת לשישה שבועות כונסו כל העו"ש ליום העשרה והדרכה. לפני כשנתיים הופסקו מפגשי ההעשרה העירוניים של העו"ש וזאת כחלק מתהליך הביזור שעבר המינהל ולפיו ההדרכה הקבוצתית לעו"ש ניתנת באמצעות מרכז/ת משאבי הקהילה במחלקה.
13. תפקידי העובד הסוציאלי – קהילתי
- א. איתור, מיפוי ואבחון מאפיינים בקהילה: כוחות וחולשות, צרכים מקומיים, הזדמנויות, שירותים, ארגונים וכדומה.
- ב. הכנת תוכניות לפיתוח קהילתי בשיתוף אזרחים וארגונים תוך התייחסות לצרכים מקומיים.

- ג. אחריות לביצוע פרויקטים תוך פיתוח קבוצות משימה של אזרחים, הפועלים לשינוי סביבתי, חברתי וקהילתי.
- ד. עידוד והכשרת מנהיגות מקומית להגברת המעורבות האישית של כלל התושבים בנעשה בסביבתם.
- ה. בניית ארגוני אזרחים לקידום איכות החיים והסביבה.
- ו. קידום זכויות חברתיות תוך ייזום והקמת שירותים רלוונטיים לאוכלוסיה.
- ז. הקמת צוותים בין מקצועיים הפועלים בקהילה ליצירת תיאום במתן מענה הולם לצרכי התושבים.
- ח. קידום ופיתוח הסובלנות ההדדית בחברה רב תרבותית תוך התייחסות לאיפיונים הייחודיים של כל קבוצה: מפגשי עולים וותיקים, יהודים וערבים, דתיים וחילונים וכדומה.
- ט. פיתוח רשתות תמיכה לעזרה הדדית.

עבודה שכונתית

14. עבודה שכונתית הינה נגזרת של עבודה קהילתית ומטרתה לקדם תכנים שהעבודה הקהילתית יוזמת בשכונות. העובד השכונתי מתגורר ופועל לרוב בתוך הקהילה בה הוא עובד. עובד זה מכיר היטב את לקוחות השירות ואת המרקם התרבותי חברתי שבו הם חיים, עובדה שיכולה גם לגרום לניגוד אינטרסים במהלך מילוי מטלותיו.

15. תפקידי העובד השכונתי

- כפי שהוגדרו על ידי השירות לעבודה קהילתית, משרד העבודה והרווחה
- א. מתווך בין הקהילה והשירותים ומהווה כתובת לתושב במתן עזרה.
- ב. אוסף ומפיץ מידע.
- ג. מלווה וועדות תחום בקהילה תוך שיתוף הפעילים.
- ד. מאתר ומגייס פעילים פוטנציאליים לעשייה למען השכונה.
- ה. מגשר בסכסוכי שכנים בין פרטים.
- ו. מרכז ומפעיל פרויקטים קהילתיים בהדרכת העובד הקהילתי.
- ז. מייצג את הממסד בפני התושב ואת התושב בפני הממסד.
- ח. מהווה מודל לחיקוי עבור תושבי השכונה להעצמה אישית וחברתית.
- בתע"ס (תקנון עובדים סוציאליים) מתוארת משרת עובד שכונתי כדלקמן:
- יצירת קשר והיכרות עם משפחות, דיירי בלוק ותושבי השכונה, עריכת ביקורי בית, הקמת והפעלת וועד בית, הכנת מערכת השירותים וקידום הקשר עימם.

- הפניית בעיות לשירותים המטפלים, זירוז הטיפול בבעיות מוכרות, טיפול בבעיות אסתטיות של השכונה.
  - ארגון, ליווי וניהול מוקדי הפעילות השכונתיים כגון: מסיבת חג, טיולים, תחרויות ילדים וכו'.
16. באגף לשירותי רווחה 22 עו"ש המאיישות 13.64 משרות חולפות, כאשר החלוקה הפיזית שלהן היא כדלקמן:
- א. מחלקת דרום – 11 עו"ש.
  - ב. מחלקת מזרח – 5 עו"ש.
  - ג. מחלקת מרכז צפון – 1 עו"ש.
  - ד. הרשות לקליטת עליה – 5 עו"ש מושאלות לרשות על ידי האגף לשירותי רווחה ומוגדרות כעובדות קליטה שבין שאר תפקידיהן ליווי פרטני של העולה בתהליך קליטתו, תיווך בין העולה לבין שירותי הקהילה ואיתור צרכים מעבר לרמת הפרט, בקרב אוכלוסיית העולים.
17. העלות התקציבית של העו"ש היא 967,000 ש"ח בממוצע לשנה.

מחלקת דרום

18. מחלקת דרום שוכנת בשד' ירושלים 45 ת"א - יפו ומספקת שירותים לקהילה באמצעות שלוש הלשכות לשכונות הבאות:
- א. לשכת שער יפו – לב יפו ושכונת נווה עופר.
  - ב. לשכת שפירים – שכונת שפירא, נווה שאנן, פלורנטין, וקרית שלום.
  - ג. לשכת חוצות יפו – חלק מלב יפו, יפו ג', יפו ד, שכונת עג'מי וגבעת עליה.
19. מרכזת נושא משאבי הקהילה במטה מחלקת דרום מנחה מקצועית את העובדים הקהילתיים השייכים לצוותים הכוללניים של הלשכות.
20. העובדים הקהילתיים והעו"ש הינם חלק מהצוותים הכוללניים גיאוגרפיים הנותנים שירותים לשכונות הרלוונטיות לכל צוות.
21. בשכונות לב יפו, עג'מי, יפו ג' (דרום) ונווה עופר נמצאות בכל שכונה שתי עו"ש ועובדת קהילתית אחת.
22. בשכונות שפירא ויפו ד' פועלות עו"ש ועובדת קהילתית בכל שכונה, בשכונת פלורנטין עובדת קהילתית ב-75% משרה, בשכונת "נווה גולן" נמצאת עו"ש ללא עובד קהילתי וב"קרית שלום" לא קיימת כלל עבודה קהילתית.

23. העובדים הקהילתיים והעו"ש של לב יפו פועלים מלשכות רווחה. שאר צוותי העבודה הקהילתית פועלים ממבנים שהוקצו להם בשכונות להם הם משתייכים.

מחלקת מזרח

24. מחלקת מזרח שוכנת ברח' מח"ל 40 ת"א ומספקת שירותים לקהל הצרכנים באמצעות שלוש לשכות הכוללות את השכונות הבאות:

א. לשכת אפיקים – כפר שלם, כפיר, נווה אליעזר, ניר אביב, נווה חן, נווה בארבור, ליבנה, רמת הטייסים.

ב. לשכת איילון – יד אליהו, רמת ישראל, ביצרון, נחלת יצחק, תל חיים, עממי ג'.

ג. לשכת אחווה – התקווה, עזרא, הארגזים, נווה צה"ל, בית יעקב.

25. בשכונת התקווה פועלת עובדת קהילתית ושלוש עו"ש. בשכונות עזרא והארגזים נמצאת עו"ש אחת ללא עובד קהילתי. בצוות העבודה הקהילתית של "נווה אליעזר" פועלת עובדת קהילתית בלבד וזאת בשל העובדה שהעו"ש שוהה במחלה ממושכת. בלשכת "איילון" פעלה בשנה האחרונה סטודנטית לעבודה קהילתית.

לשכת "עבר הירקון" מחלקת מרכז

26. לשכת "עבר הירקון" מחלקת מרכז הנמצאת ברח' אלדד הדני 14 ת"א מספקת שירותי רווחה ל-23 שכונות שבאיזור הלשכה.

27. בלשכה עובדת קהילתית ועובדת שכונתית אחת הכפופה לה ופועלת בעיקר בשכונת "נווה שרת". במשך כשנה, בשל היעדר עובד קהילתי פעלה העו"ש ללא הנחיה.

עבודת העו"ש

28. עיקר המטלות שמבצעות העו"ש כפי שנמסרו על ידן לביקורת הן כדלקמן:

א. קשר עם הפעילים – קשר טלפוני מתקיים עם הפעילים בשכונה לצורך זימון לוועדות השונות והחלפת אינפורמציה על הנעשה בשכונה. כמו כן נערך גיוס פעילים חדשים בנוסף או במקום הפעילים שנשרו מהפעילות הקהילתית.

ב. נוכחות בוועדות שונות כגון:

(1) וועדת איכות הסביבה.

(2) וועדת קהילה ורווחה.

(3) וועדת טיולים – נבחרים בה מסלולי הטיול ונקבעים המדריכים והעלויות השונות.

יש לציין כי בשכונת לב יפו במהלך שנת 1999 התקיים טיול אחד בלבד.

(4) וועדת תכנון – קובעת תכנים בחוגי המתנ"ס ועוד.

ג. הוועדות שבחלקן משתתפים עובדים קהילתיים והמורכבות מפעילי שכונה וגורמים מקצועיים רלוונטיים, אינן מתכנסות באופן קבוע, כאשר הממוצע הינו בין אחת לשבוע או שבועיים. חלק מהעו"ש ציינו כי תפקידן העיקרי בוועדות הנ"ל מסתכם ברישום פרוטוקולים והכנת הכיבוד לישיבות.

ד. וועדת מילגות לסטודנטים – הוועדה מורכבת מיו"ר וועד השכונה, פעילי השכונה, העובד הקהילתי, העו"ש, מנהלי תוכנית הרווחה והשיקום של השכונה, נציג מינהל החינוך ונציג החברה למוסדות חינוך.

ה. התקציב למילגות הוא 95% עירוני ו- 5% כספי הסוכנות.

ו. מעורבות העו"ש בפרוייקט זה:

(1) פרסום מועד קיום הוועדה באמצעות פליירים בשכונה.

(2) ריכוז האישורים הנוגעים למילגה של הסטודנט.

(3) השתתפות בוועדה ומתן חוות דעת על מועמדים המוכרים לעו"ש כתושבת השכונה.

(4) שיבוץ הסטודנטים בשירותי הקהילה השונים: חונכות, שיעורי עזר בספרייה ועוד.

(5) ביצוע מעקב על עבודת הסטודנטים.

ז. פרוייקט עיתון שכונתי – גיבוש קבוצת פעילים לצורך הפרוייקט, עזרה בבחירת החומרים לכתבות, יציאה לשטח והנחיה. במהלך שנת 1999 יצאו בין 2-4 גליונות של עיתון בשכונות המקיימות פרוייקט זה.

ח. פרוייקט וועדי בתים – הקמת וועד בשיתוף עם חברת "חלמיש" בבניינים בהם לא קיימים וועדים. העבודה כרוכה במיפוי תושבי הבניין, בפגישות עם תושבים וישיבות עימם לצורך כך.

ט. טלוויזיה קהילתית:

(1) בשכונת עג'מי קיימת קבוצה שהוקמה ע"י העובדת הקהילתית ומונה שנים עשר בני נוער מכיתות ז' הנפגשים אחת לשבוע עם מנחים שונים. העו"ש עורכת תזכורות טלפוניות למשתתפים לפני מועד המפגשים ומשתתפת בהם לשם שמירה על התנהגות הולמת של הבאים לקבוצה.

(2) בלשכת "עבר הירקון" מחלקת מרכז מנחה העו"ש קבוצה של שישה תושבים העוסקים בהכנה וצילום של כתבות. עד כה שודרו שלוש כתבות.

י. שיקום פיזי - עזרה למנהל פרוייקט שיקום שכונות ועוזרת האיכלוס של הפרוייקט בריכוז נושא שיקום עמודי בניינים וטיפול בפנסיונרים בבניינים אלו לשם הוצאת פטורים מתשלום עבור השיקום ושיפוץ הבניין [יפו ג' (דרום)].

- יא. סירת תיקונים – ארגון של פעילים, בעלי מלאכה שונים, לשם ביצוע תיקונים וצביעה בבתים של קשישים, חד הוריות וערירים (שכונת התקווה).
- יב. סיוע בפרוייקט צביעת בתים:
- 1) מבצע בשיתוף כ – 500 חיילים שהתאפשר אודות למיפוי בתים הזקוקים לשיפוץ אשר אותרו על ידי העובדים הסוציאליים בשכונה (שכונת שפירא).
- 2) ארגון צביעת כניסות בתים ע"י פעילי השכונה בשיתוף האגודה לתרבות הדיור וחברת "טמבור" (שכונת נווה שרת).
- ג. סכסוכי שכנים – טיפול בסכסוכי שכנים ובעיות בוועדי בתים.
- ד. שוק קחתן – העובד הקהילתי יוזם בחופשת הקיץ שבוע של מכירת ספרים משומשים המלווה בהפעלות שונות, ואילו העו"ש מבצעת את התיאומים עם החברה שהתקשרה עם העירייה לצורך כך.
- טו. חלוקת מנות – חלוקת מנות באמצעות מתנדבים ופעילים למשפחות נזקקות ולקשישים מכספי תרומות בראש השנה ובפסח, לפי רשימות שנערכות ע"י העו"ש.
- זז. מילוי פונקציות שונות – מילוי מקום במחלקה, בלשכה ועוד (ראה סעיף 37).
- זי. השתתפות בישיבות צוות במחלקה ובלשכה.

פרוייקטים ייחודיים

29. פרוייקט חמיות – התקיימו שמונה מפגשים עם שמונה נשים ממוצא בוכרי יחד עם העו"ש הדוברת את שפתן. במפגשים אלו לובנו הקונפליקטים הקיימים בינן לבין כלותיהן (שכונת שפירא).
30. פיתוח איכות הסביבה – סיורים משותפים של העו"ש עם פעילי השכונה לאיתור מפגעים והעברת האינפורמציה לגורמי העירייה הרלוונטיים (שכונת נווה שרת).
31. ארגון פרוייקט הגינה המטופחת – בשיתוף עם מח' שיפור פני העיר, האגודה לתרבות הדיור והמשתלה העירונית (שכונת נווה שרת).
32. קו קשר – הנחיה של חמש קשישות המהוות אוזן קשבת לצרכי קשישים בשכונה באמצעות שיחות טלפון המתבצעות ע"י עובדת סוציאלית (עו"ס) מביטוח לאומי וראש צוות קשישים מלשכת "אחוזה". העו"ש נוכחת במפגשים אלו שבהן נערכות השיחות לקשישים עפ"י רשימה שמגישה העו"ש מתוך היכרותה את השטח (שכונת התקווה).
33. מיגון אקוסטי – סיורים של העו"ש עם מנהל השכונה ונציג חב' "נתיבי אילון" עפ"י בקשת החברה לשם השגת הסכמה של תושבי שכונת הארגזים ושכונת עזרא במיגון אקוסטי של בתים הגובלים עם "נתיבי אילון".

34. פרוייקט קהילה עסקית – גיוס כ – 20 בעלי עסקים ע"י העו"ש למען קידום העסקים ברח' האצ"ל לשם פתרון בעיות החניה באזור ותשתיות שלא הושלמו בתקופת שיפוץ הרחוב לפני כשנתיים. לשם כך נבחר וועד המונה 5 בעלי עסקים שעזמו נערכות פגישות כאשר הפעולה הראשונית שתבצע תהיה פתיחה חגיגית של הרחוב במעמד ראש העירייה (שכונת התקווה).
35. הביקורת העלתה כי מרבית המטלות, שעליהן דיווחו העו"ש נעשות במשך שנים רבות, ללא שינוי ורענון, כמו כן לא הוצגו לביקורת מסמכים המעידים כי נעשתה הערכה שיטתית של צרכי הפרוייקטים הן מנקודת מבט של המערכת והן של צרכני השירותים.
36. יש לציין כי בשכונות נמצאים בעלי תפקידים רבים כגון מנהלי פרוייקטים של שיקום שכונות, מנהלי שכונות ועוד הפועלים בקרב אוכלוסיה זהה, באותו שטח גיאוגרפי ומארגנים לעיתים בשיתוף פעולה ולעיתים בנפרד פעילויות זהות.
37. לביקורת נמסר הן ע"י העו"ש והן ע"י בעלי תפקידים באגף לשירותי רווחה כי בנוסף לעבודתן מהוות העו"ש כח עתודה (עפ"י תורנויות) במצב של היעדרות עובדים וניתן לניידם עפ"י הצרכים בשטח, לעזרה בעבודות מזכירות במחלקות ובלשכות הרווחה, במועדוני קשישים בעת חופשת הקיץ של מנהלות המועדונים וכו', תופעה שבאה בעיקר לידי ביטוי במחלקת דרום.
38. בעת איסוף הממצאים לדוח זה שוחחה הביקורת עם אחת העו"ש של שכונת עגמי במרכז שי"ל (שירות לאזרח) ביפו, בעת שהחליפה עובדת בחופשה.

סידורי ותוכניות עבודה

39. העו"ש מגישות מדי שבוע סידור עבודה לעובדת הקהילתית המוסרת העתק ממנו לראש הצוות. בסידורי העבודה נרשמים המקומות בהם הן נמצאות במהלך השבוע. מן הנתונים לא יכלה הביקורת להסיק על מהות ומטרת הפעילות. יש לציין כי הביקורת לא בדקה אמיתות הדיווחים.
40. לבד מהעו"ש של לשכת "עבר הירקון" מחלקת מרכז שהציגה בפני הביקורת סיכומים על פרוייקטים שערכה, לא הוצגו לביקורת, למרות בקשתה, מסמכים כלשהם שנכתבו ע"י העו"ש המעידים על היקף עבודתן וסיכום המטלות שביצעו במהלך תקופה נתונה, כך שלמעשה לא ניתן היה לכמת את העבודה הנעשית על ידן.
41. העובדים הקהילתיים מגישים בתחילת כל שנת פעילות למרכז נושא משאבי הקהילה, ראש הצוות ומנהל המחלקה, תוכנית עבודה מפורטת לגבי תחומי התערבות (נושא, מטרות, דרכי פעולה). מתוך תוכנית זו נגזרת התוכנית של העובד השכונתי. התוכנית השנתית המתייחסת לעו"ש מגדירה תחומים ומשימות בתחום, אך לביקורת לא נמסרו כל מסמכים המצביעים על קיומם של מדדי הערכה ותפוקה ומעקב על עמידה ביעדים שהוצגו בתוכניות.

42. בשכונת "נווה גולן" עד לפני כ – 4 שנים ישבו במשרדי וועד השכונה עובד קהילתי ועו"ש אחת. בעקבות קיצוצים באגף הוחלט לצמצם היקף העבודה הקהילתית של "נווה גולן" אך בעקבות דרישה של יו"ר וועד השכונה לעו"ש הוחלט להשאיר עו"ש אחת בלבד בשכונה ללא עובד קהילתי.
43. בשיחה שערכה הביקורת עם יו"ר וועד השכונה טען הנ"ל כי הוא ממונה על העו"ש ולדעתו עבודתה של העו"ש חיונית יותר מעבודת העובד הקהילתי בשל היותה תושבת השכונה וזמינה יותר עבורו.
44. הביקורת מצאה כי לעו"ש ב"נווה גולן" אין סידורי עבודה. דיווחים על פעילותה נמסרים ליו"ר וועד השכונה ואילו ההדרכה לעו"ש ניתנת אחת לשבועיים בערך על ידי העובד הקהילתי של יפו ג'. בתגובת מנהל המינהל לשירותים חברתיים לממצאי הדוח נמסר כי מספר פעמים הוסבר ליו"ר וועד השכונה כי הלשכה היא הממונה על העו"ש.
45. העבודה הקהילתית ב"נווה עופר" פועלת במבנה משותף עם מנהל פרויקט שיקום שכונות ועובדיו. בשיחה שקיימה הביקורת עם מנהל הפרוייקט בשכונה טען הנ"ל כי העו"ש כפופות לו וכי קיים שיתוף פעולה הדוק ביניהם הכולל אף מילוי מקום הדדי בעת שאחד מעובדיו או אחת מהעו"ש נעדרים מעבודתם. מנהל המינהל לשירותים חברתיים מסר לביקורת בתגובתו לטיטות הממצאים כי אין דרישה מבחינת הרווחה להדדיות בנושא זה וכי הבנתו של מנהל פרויקט שכונות שהוא ממונה על העו"ש, אינה עומדת במבחן המציאות.
46. בתאריך 8/2/1999 הגיש סגן מנהל האגף לשירותי רווחה מסמך מסכם למנכ"ל העירייה שנושאו "קיצוץ לשנת 1999 לפי סדר עדיפויות – דברי הסבר והשלכות". במסמך זה בסעיף 35 הוצע בין שאר הקיצוצים, קיצוץ ב-5 משרות של עו"ש המסתכם ב – 400,000 ש"ח. בהערות להצעה לקיצוץ זה שלא מומש צויין בין השאר כי "השירות כיום אינו חיוני".
47. לאחר סיום עבודת הביקורת וסמוך למועד הפצת הדוח הובא לידיעת הביקורת כי הרשות לקליטת עליה הוכפפה למינהל לשירותים החברתיים. בעקבות קיצוץ תקן של עו"ש במחלקת דרום, בשל התפטרות העובדת, תוגברה הרשות לקליטת עליה בעו"ש אחת, המשמשת כעובדת קליטה.

מסקנות

48. העבודה השכונתית שהחלה לפעול במסגרת פרוייקט שיקום שכונות עוצבה ע"י גורמי רווחה במשרד העבודה והרווחה כתפקיד זמני מבחינה מבנית וארגונית. עמימות התפקיד, אי ניצול המשאב האנושי, חוסר בתכנון ותיחום בין עבודת העובד הקהילתי והעובד השכונתי, שחיקת העו"ש בשל מטלות הנעשות במהלך שנים רבות ללא רענון וללא הערכה שיטתית של צרכי הפרוייקטים מההיבט המערכתי ומההיבט של צרכני השירותים, כפל תפקידים בשכונה ועוד, כל אלו יצרו מדיניות לא מוצהרת של הפיכת העו"ש לפונקציה הממלאה חללים במערכת הרווחה העירונית.
49. ניווד העו"ש והוצאתן לפי צרכי מערכת הרווחה העירונית ממסלול עבודתן למילוי משימות שונות שאינן בהגדרת תפקידן, הוא למעשה הגורם לתהייה על החיוניות בהעסקתן.
50. זימון הפעילים טלפונית לוועדות השונות ע"י העו"ש והשתתפות העו"ש בוועדות שבהן, בחלק מהמקרים, מסתכם תפקידן בכתיבת פרוטוקולים והכנת כיבוד, אינו מצדיק את הזמן הרב הכרוך בכך והתרומה הדלה בנוכחות במפגשים אלו בהתחשב בעובדה שהעו"ש עובדות בחלקי משרה וכי בזמן זה ניתן היה לנתבן למשימות משמעותיות יותר.
51. עבודת העו"ש שהינה נגזרת של העבודה הקהילתית יוצרת מצב של חוסר תיחום של תחומי אחריות בין העובד הקהילתי והעו"ש שבאה לידי ביטוי בנוכחות משותפת של עו"ש ועובדים קהילתיים בחלק מהוועדות ובחלק מהפרוייקטים שמאורגנים ע"י העובדים הקהילתיים ולעו"ש יש בהם חלק שולי ואף מיותר. לדוגמא: פרוייקט טלוויזיה קהילתית – שכונת עג'מי, שוק קחתן.
52. לדעת הביקורת מתן חוות דעת של העו"ש, שהינה בד"כ תושבת השכונה, על סטודנטים המיועדים למילגה שהינם תושבי השכונה יכולה ליצור מצב של חשש לניגוד אינטרסים.
53. נושא השיקום הפיזי של השכונות היווה את לב ליבו של פרוייקט שיקום שכונות ועל ביצועו הופקדו מנהלי פרוייקט שיקום שכונות ועובדיהם. הביקורת אינה רואה כל הצדקה להפעלת העו"ש ע"י מנהלי פרוייקט שיקום שכונות ועל דעת העובדים הקהילתיים לביצוע עבודות בתחום השיקום הפיזי, כאשר למעשה לקידום מטרה זו הוקצו פונקציות ומשאבים אחרים.
54. פרוייקטים רבים שבתחום אחריותן של העו"ש הינם פרוייקטים המשותפים לגורמים נוספים כגון:
- א. פרוייקט הגינה המטופחת – (מח' שיפור פני העיר, האגודה לתרבות הדיור, המשתלה העירונית).
  - ב. מיגון אקוסטי – סוירים של העו"ש עם מנהל השכונה ונציג חב' "נתיבי איילון" עפ"י בקשת חב' "נתיבי איילון".
  - ג. פרוייקט וועד בתים – הקמת וועד בשיתוף עם חב' חלמיש.

55. הביקורת סבורה כי תכנון לקוי של עבודת העו"ש הוא שאיפשר קיום של פרויקטים ע"י מספר גורמים הפועלים בחדר אוכלוסיה זהה ובאותו שטח גיאוגרפי.
56. הביקורת מצאה כי אי ניצול אופטימלי של תפקידי העו"ש באה לידי ביטוי בסידורי העבודה שלא שיקפו את מהות ומטרת הפעולות, בהיעדר סיכומים על פרויקטים שנערכו ע"י העו"ש ואי הצגת מסמכים לביקורת המעידים על עמידה בזמנים.
57. הביקורת רואה בחומרה התערבות של גורמים פוליטיים כגון יו"ר שכונת "נווה גולן" בתחום עבודת העו"ש הפועלת במבנה "וועד השכונה", מנותקת מהעובד הקהילתי ולמעשה מתייחסת ליו"ר השכונה כאחד מהממונים עליה שלו היא מחוייבת בדיווח על עבודתה.
58. לדעת הביקורת, הימצאות העובדת הקהילתית במבנה משותף עם מנהל פרויקט שיקום שכונות ב"נווה עופר" גרמה לעירוב תחומים שלא לצורך בין העו"ש לבין מנהל פרויקט שיקום שכונות הסבור כי העו"ש כפופה לו.

המלצות

59. הביקורת סבורה כי המטרות והמטלות של העו"ש, שהלמו את היעדים של פרויקט שיקום שכונות בשנותיו הראשונות, אינן עולות כיום בקנה אחד עם צרכי האגף לשירותי רווחה.
60. הביקורת ממליצה לשקול אפשרות לקצץ משרותיהן של העו"ש באגף לשירותי רווחה. לחילופין, לאפשר למנהל המינהל לשירותים חברתיים והאגף לשירותי רווחה לבצע שינוי בתפקידי העו"ש, לפי סדרי העדיפויות והצרכים של האגף וזאת רק לאחר בחינת מידת יעילותה והתאמתה של כל עו"ש לתפקידה החדש, הכשרתה לתפקיד המיועד ותקנון המשרה בהתאם.